

Poznań, 4.01.2026 r.

*Prof. zw. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska
Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Studiów Edukacyjnych*

R E C E N Z J A
rozprawy doktorskiej mgra Mateusza Ludwiczaka
pt.: „Rozwój kompetencji moralnych z wykorzystaniem pedagogiki
nielinearnej w wychowaniu fizycznym”
napisanej pod kierunkiem
prof. AWF dr hab. Małgorzaty Bronikowskiej
na Wydziale Nauk o Kulturze Fizycznej
Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu

O kulturze fizycznej można i należy mówić jako o zjawisku socjopedagogicznym, wskazując na jego strukturalny, procesualny i funkcjonalny wymiar. Ujmując zagadnienie z tej perspektywy, etos wychowania fizycznego jest wszechobecny w kulturze, pozostaje w ścisłym związku z wartościami uznawanymi w społeczeństwie i drogą transmisji zostaje zlokalizowany i zakorzeniony w świadomości społecznej, co nie pozostaje bez znaczenia dla warstwy aksjonormatywnej postrzegania aktywności ludzkiej i jej ukierunkowania. Współczesne studium aktualizowania kultury wychowania fizycznego nakazuje uwzględniać wielokontekstowe zmiany w społeczno-kulturowym wymiarze globalizującego świata, który stawia przed jednostką nowe wymagania. Badanie złożoności i uwarunkowań wychowania fizycznego jest badaniem zarówno zmian jednostek, jak i zmian w społeczeństwie oraz stanowi asumpt do niekonwencjonalnego namysłu nad funkcjami społecznymi wychowania fizycznego. Istotnym z punktu widzenia wpływu na myśl

socjopedagogiczną rysem domeny „wychowania fizycznego” jest zatem jej ujmowanie w wymiarze indywidualnym i społecznym. Dodatkowym argumentem, który za tym przemawia jest uznanie, iż wprawdzie jakość udziału w procesie wychowania fizycznego pozostaje czymś, co tylko jednostki mogą doświadczać, ale nie jest czymś co tylko jednostki tworzą.

Dla pogłębionego w warstwie poznawczej rozpoznania zagadnienia funkcjonowania „młodzieży w świecie” i „świata w młodzieży”, a także – co szczególnie ważne relacji „młodzieży ze światem” - konieczne jest ujmowanie wychowania fizycznego z różnych perspektyw jako elementu sfery funkcjonowania społecznego i oddziaływań wychowawczych, czy szerzej – edukacyjnych. Jedną z nich przedstawia mgr Mateusz Ludwiczak w recenzowanej dysertacji doktorskiej (na którą składa się cykl dwóch opracowań: Ludwiczak M., Parry J., Bronikowska M. (2024) Improving moral competence in adolescents through non-linear pedagogy in the context of physical education and sport. *The Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 64 (6); Ludwiczak M., Bronikowska M. (2024) Impact of goal orientation on moral competence development in youth. *Scientific Reports*, 14 (1)). Problematyka podjęta w rozprawie doktorskiej jest istotna zarówno z perspektywy teoretycznego oglądu społeczno-kulturowych determinantów przemian w stylach życia współczesnej młodzieży, jak i jakości realizacji celów i zadań rozwojowych wychowania fizycznego i sportu w życiu młodzieży. Ponadto idea przewodnia pracy budzi wielowątkowe refleksje wychodzące poza jej główny obszar problemowy. Naukowo-badawcze rozstrzygnięcia podjęte przez mgra Mateusza Ludwiczaka niewątpliwie inspirują do niekonwencjonalnego namysłu nad jakością krystalizowania się tożsamości młodzieży ujmowanej w światopoglądowym i interakcyjnym modelu tożsamości. Co więcej, wyraźnie zaznaczyć należy, iż podjęta przez Doktoranta problematyka rozwoju kompetencji moralnych w wychowaniu fizycznym została ujęta w perspektywie pedagogicznej. Chcę tym samym podkreślić, iż Doktorant dołączył do grupy badaczy, przekonanych o

społecznym znaczeniu teorii i koncepcji edukacyjnych w zakresie wychowania fizycznego oraz świadomych ważności diagnozy omawianej domeny dla projektowania rozwiązań edukacyjno-systemowych dla rozwoju kultury fizycznej oraz wychowania fizycznego i sportu.

Rozprawa doktorska ukazuje pomysł Doktoranta na wielowątkowe ujęcie problemu zawartego w temacie: „Rozwój kompetencji moralnych z wykorzystaniem pedagogiki nielinearnej w wychowaniu fizycznym”. Domenę wychowania fizycznego ujmuje jako integralną część procesów kulturowo-społecznych, socjopedagogicznych i psychopedagogicznych. Doktoranta interesuje poznawczo analiza zmian w poziomie kompetencji moralnych w wyniku zastosowania interwencji pedagogicznej opartej na autorskim programie nauczania wykorzystującym założenia pedagogiki nielinearnej oraz określenie związku poziomu orientacji na zadanie i orientacji na ego ze zmianami w zakresie kompetencji moralnych. W tym celu Doktorant rozpoznaje interesujący fragment rzeczywistości w oparciu o literaturę przedmiotu, badania empiryczne oraz ich analizę i interpretację.

Doktorant przedmiotem swoich dociekań teoretycznych i analiz empirycznych uczynił kompetencje moralne, a właściwie rozwój kompetencji moralnych (z wykorzystaniem pedagogiki nielinearnej w wychowaniu fizycznym), odwołując się do wyrosłej na gruncie psychologii poznawczo-rozwojowej koncepcji L. Kohlberga oraz kontynuatora myśli i autora narzędzia badawczego Testu Kompetencji Moralnych (Moral Competence Test: MCT) G. Linda, wykorzystując adaptację narzędzia badawczego Ewy Nowak. Narzędzie wpisuje się w rozpoznanie rozumowania moralnego i rozwiązywania dylematów natury moralnej. Mgr Mateusz Ludwiczak w swoich badaniach posłużył się również Kwestionariuszem Skali Orientacji Zadaniowej i Ego w Sporcie (J.L. Duda), a konkretnie jego polską adaptacją opracowaną przez M. Tomczaka, M. Walczaka, P. Kleka, A. Walczak, Ł. Bojkowskiego) w celu przeanalizowania orientacji motywacyjnej wśród badanej młodzieży, która może być związana orientacją zadaniową i orientacją na ego. Tym samym orientujemy się bardzo

dobrze jakie obszary zagadnień frapują poznawczo Doktoranta, jednakże nie odnajdujemy w zaprezentowanej rozprawie doktorskiej zdefiniowanych problemów badawczych, co jest immanentnym wymogiem w organizowaniu procesu badawczego. Fakt ten zastanawia, bowiem uczony stawia problemy badawcze (pytania badawcze: problem główny i problemy szczegółowe), ponieważ chce na nie uzyskać odpowiedzi w toku badań naukowych. Zastanawia, tym bardziej że w rozprawie doktorskiej zostały dookreślone cele i hipotezy, a pominięty został ważny aspekt jakim są problemy badawcze w logice, która powinna być obrana: przedmiot, cele, problemy i hipotezy badawcze.

Trendy rozwojowe zmieniające środowisko kultury fizycznej i sportu warto opisać i rozpoznać przez pryzmat wybranej koncepcji pedagogicznej. Doktorant obrał podejście pedagogiczne autorstwa J.Y Chow (wraz z zespołem), określone jako pedagogika nielinearna. Wybrane autorskie podejście J. Y. Chow nie ma utrwalonej tradycji w dorobku pedagogiki akademickiej, co nie oznacza, że założenia obranej perspektywy teoretycznej i jej kluczowe założenia nie mają utrwalonej tradycji w naukach pedagogicznych. Warto w tym miejscu zaakcentować, że w rozwoju nauk pedagogicznych, szczególnie w kierunkach i prądach pedagogiki współczesnej, akcentuje się myśl pedagogiki humanistycznej, odwołując się w szczególności do personalizmu i egzystencjalizmu. Byłabym bardzo zainteresowana jakie koncepcje pedagogiczne Doktorant wskazałby jako źródłowość kognitywna dla perspektywy pedagogiki nielinearnej, która – będąc precyzyjnym – jest raczej pedagogią nielinearną, czyli pewną praktyką społeczną.

Idea przewodnia rozprawy doktorskiej, jej interdyscyplinarne podstawy teoretyczne (z obszaru dyscyplin: nauki o kulturze fizycznej, pedagogika, psychologia), jakość konstruowanych narracji osadzonych w ramach określonych powiązanych tematycznie artykułów, których struktura została wyznaczona przez wymogi edytorskie czasopism wraz z materiałami uzupełniającymi, mają charakter przemyślanego zamysłu teoretyczno-badawczego.

Literatura głównego nurtu podjętych rozważań oraz obrana rama teoriopoznawcza pozwalają na supozycję zamysłu badawczego. Z kolei ramy zamierzeń badawczych pozwoliły Doktorantowi na uchwycenie strukturalnego wymiaru przedmiotu badań, jaki stanowiło sprawdzenie wpływu programu Wychowania Fizycznego opartego na modelu pedagogiki nielinearnej na rozwój moralny młodzieży oraz powiązania określonych typów orientacji motywacyjnej na ego i na zadanie z różnicami w kompetencjach moralnych, a także czy określone typy relacji ego–zadanie predysponują do rozwoju kompetencji moralnych pod wpływem interwencji pedagogicznej opartej na pedagogice nielinearnej. Opisany zamysł badawczy i w konsekwencji przeprowadzone badania eksperymentalne stanowiły interwencję pedagogiczną, którą przeprowadzano w szkołach ponadpodstawowych w latach 2021/2022 i 2022/2023. Obrana metoda badań naukowych, jaką jest eksperyment pedagogiczny, została przeprowadzona z należytą starannością. W każdym z opisanych przypadków (publikacja 1 i publikacja 2) została przedstawiona procedura eksperymentalna, opisany pomiar i narzędzia badawcze, dokonana analiza i interpretacja badań, przedstawione wnioski i uogólnienia z należnymi rekomendacjami, a także podjęta dyskusja wraz ze świadomością ograniczeń badań czyli świadomością granic owego poznania.

Zawartość merytoryczna części wynikowej rozprawy doktorskiej ukazuje dociekliwość kognitywną Doktoranta i umiejętność wyprowadzania przez Niego wniosków – jakże wartościowych kognitywnie. Problematyzowanie obranych zagadnień pozwoliło Doktorantowi na wprowadzenie do nauki światowej wartościowych poznawczo wniosków, a mianowicie: poziom orientacji na ego nie determinuje zmian w kompetencjach moralnych.

U uczniów i uczennic, którzy prezentowali wysoki poziom zadaniowy w pre-teście, w wyniku przeprowadzonej interwencji pedagogicznej istotnie statystycznie) podniósł się poziom kompetencji moralnych, czego nie obserwuje się wśród uczestników o niskim poziomie zadaniowym. Badania Doktoranta również potwierdziły, że dłuższy okres interwencji umożliwia uczennicom i

uczniom poświęcenie większej ilości czasu na refleksję nad doświadczonymi sytuacjami na lekcjach Wychowania Fizycznego.

Przedstawiona narracja wskazuje na opanowanie przez Doktoranta warsztatu pisarstwa naukowego. Analiza zawartości tekstów ukazuje bardzo ambitne zamierzenie, które ukazało bardzo dobrą orientację w wielowarstwowej strukturze analitycznej kluczowego dla jakości pracy zagadnienia (rozwoju kompetencji moralnych z wykorzystaniem pedagogii nielinearnej w wychowaniu fizycznym) i możliwościach jego empirycznego uchwycenia.

Zamieszczenie rekomendacji wynikających z przeprowadzonych badań odwołujących się do oddziaływania pedagogicznego nauczycieli wychowania fizycznego to frapujący poznawczo fragment rozprawy. Rozwój kompetencji moralnych społeczności uczniowskiej oparty na oddziaływaniu pedagogicznym odzwierciedlającym podmiotowe traktowanie ucznia/uczenicy w całym cyklu edukacji szkolnej powinien stanowić przedmiot kształcenia nauczycieli Wychowania Fizycznego. To koncentracja uwagi nie tylko na aktywności przebiegającej w kontekście zdarzeń zewnętrznych w organizowaniu wycieniowanej pod rozwój moralny „kultury rzeczywistości wychowania fizycznego”, ale – co ważkie – przy braku ignorancji dla zdarzeń w świecie wewnętrznym – koncentracja na tym co podmiot (nauczyciele i uczniowie/uczenice) przeżywa, a więc dla „dialogu z ludzkim doświadczeniem”. W tym kontekście nie jest zaskoczeniem refleksja Doktoranta nad „byciem w roli nauczyciela wychowania fizycznego” odpowiedzialnego za wychowanie fizyczne i rozwój kultury fizycznej i sportu. Co więcej, wskazanie na przygotowywanie przyszłych nauczycieli do procesu nauczania Wychowania Fizycznego, opierającego się na budowaniu odpowiedniego środowiska dla uczniów w trakcie procesu edukacyjnego, w którym mogą oni doświadczać i uczyć się umiejętności i wartości przydatnych w codziennym funkcjonowaniu w życiu społecznym powodują, że rekomendacje nabierają jeszcze większego pedagogicznego znaczenia.

Podstawy teoretyczne i wnioski z badań prezentowane w recenzowanych pracach zasadzają się na świadomości i uznaniu przez Doktoranta wielości wątków określających kształt domeny wychowania fizycznego, która jest produktem kultury w szerokim rozumieniu. Zachęcam Doktoranta do poznawczego kontynuowania tegoż wątku, bacząc chociażby na fakt, że my nie kontaktujemy się z rzeczywistością w sposób bezpośredni, a przez formy symboliczne, a w tym – wymiar aksjonormatywny, który uwzględnia humanistyczny wymiar. Konstrukcja „form symbolicznych” warto zachować w sferze uwagi i badawczego zainteresowania, szczególnie w kontekście badań nad młodzieżą i jej „relacją ze współczesnym światem”. Ten frapujący – w moim przekonaniu – wątek może być inspiracją do dalszych poszukiwań, a szczególnie odwołania się do doniosłości przekonań krytycznych i debaty na omawiany temat, biorąc za punkt odniesienia różne orientacje teoretyczne (w tym pedagogiczne), co niewątpliwie będzie stanowiło ważne dopełnienie kontekstu jakości prezentowanych treści nie tylko w duchu pedagogiki humanistycznej.

Reasumując należy podkreślić, iż recenzowana rozprawa doktorska Pana mgra Mateusza Ludwiczaka, podejmująca ciekawy poznawczo i poszerzający pole badawcze nauk o kulturze fizycznej problem, ukazuje szerokie spektrum osobliwości omawianego zagadnienia oraz ujawnia wielowarstwowość podjętych problemów i zakres prowadzonych narracji. W konkluzji stwierdzam, że recenzowana rozprawa spełnia ustawowe wymogi i upoważnia mnie do wnioskowania o dopuszczenie mgra Mateusza Ludwiczaka do dalszych etapów przewodu doktorskiego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauk o kulturze fizycznej.

